

İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM

Prof. Dr. Özlem TAGAY
Prof. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Dr. İbrahim DENİZ

...Geleceğin Fikirleri...

İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM

Yazarlar:

Prof. Dr. Özlem TAGAY - Prof. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR

Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR - Dr. İbrahim DENİZ

ISBN: 978-625-8499-05-1

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Sadık HANGÜL

1. Baskı: Ankara | Ekim, 2018

2. Baskı: Ankara | Eylül, 2022

3. Baskı: Ankara | Ekim, 2023

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Bizim Dijital Matbaa

Ostim, Serhad Mah. Uzay Çağı Cad. 1128. Sk. No:6, Yenimahalle/Ankara

Tel: 444 9 296

Matbaa Sertifika No: 41356

İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM

Prof. Dr. Özlem TAGAY
Prof. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Dr. İbrahim DENİZ

ÖNSÖZ

İletişim kişilerarası ilişkileri düzenleyen en önemli unsurdur ve duygu, düşünce, bilgi, beceri ve tutumun başkalarına aktarılması ve başkalarıyla paylaşılması sürecidir. İletişim yaşamımızın her alanında yer alır ve başkalarıyla kurduğumuz ilişkilerin kalitesini oluşturur.

Bu kitap ilk kez 2018-2019 öğretim yılında üniversitelerin eğitim fakültelerinde uygulanmaya başlanacak olan programda yer alan “İnsan İlişkileri ve İletişim” dersine uygun içerikte hazırlanmıştır. Kitap, iletişimin temel kavramları ve süreçleri, iletişim modelleri ve yaklaşımları, etkili iletişim becerileri, gelişim dönemlerine göre iletişim, aile içi iletişim, iletişimde çatışma ve çatışma yönetimi ve okul ile resmi kurumlarda iletişim olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Kitap, özellikle sınıflarında öğrencileriyle etkili ve kaliteli iletişim kurma konusunda öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yol gösterici olması beklenmektedir. Ayrıca okullarda sıklıkla karşılaşılan çatışma durumları için çatışma yönetimi stratejilerinin bütün çalışanlara farklı bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir. Bununla birlikte çalışanların arkadaşlarıyla, idarecilerle ve üst düzey yöneticilerle nasıl iletişim kurmaları gerektiğine dair ipuçları bu kitapta yer almaktadır. Son olarak iletişimin en önemli olduğu kurumlardan birisi olan aile içi iletişimin, anne ve babalara yol gösterici olması beklenmektedir.

Kitapta yer alan bilgilerin, önerilerin ve farklı bakış açılarının bütün eğitimcilere, çalışanlara, ebeveynlere ve akademisyenlere faydalı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Özlem TAGAY
Prof. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Dr. İbrahim DENİZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz V

BÖLÜM 1

İLETİŞİME GİRİŞ: TEMEL KAVRAMLAR VE SÜREÇLER 1

İletişim 3

İletişim - Kültür İlişkisi 4

İletişim Nedir? 5

İletişimin Öğeleri 7

İletişim Süreci 12

İletişimin İşlevleri 15

İletişimin Özellikleri 17

İletişimin Sınıflandırılması 20

İletişim Biçemleri 35

Özet 35

Kaynaklar 38

BÖLÜM 2

KİŞİLERARASI İLETİŞİM MODELLERİ 41

İletişim Süreci ve İletişim Modelleri 43

Aristo Modeli 44

Laswell Modeli 44

Shannon ve Weaver Modeli 45

Berlo Modeli 46

Osgood ve Schramm Modeli 47

Dance Spiral (Helical) Modeli 48

Gerbner Modeli 49

Newcomb ABX Modeli 50

Kişilerarası İlişki Kuram ve Yaklaşımları 51

Psikoanalitik Kuram 51

Nesne İlişkileri Kuramı 51

Bağlanma Kuramları 52

Kişilerarası İlişki Kuramı (Sullivan).....	52
Leary: Kişilerarası Döngüsel Model	53
Thibaut ve Kelley: Değiş Tokuş Kuramı (Sosyal Değişim Teorisi).....	53
Transaksiyonel Analiz ile Kişilerarası İlişkiler	54
Özet	56
Kaynaklar.....	57

BÖLÜM 3

ETKİLİ İLETİŞİM BECERİLERİ	59
İletişim Engelleri	61
Dinleme	63
Etkili Olmayan Dinleme Türleri.....	63
Etkili Dinleme Türleri.....	64
Olumlu İletişim	67
Empati.....	68
Ben Dili	70
Tam ve Net Mesaj Yollamak.....	72
Kendini Açma	73
Johari Penceresi.....	74
İletişimde Sembolleri Doğru Okuyabilmek.....	76
Özet	77
Etkili İletişim Konusunda Uygulanabilecek Etkinlik Örnekleri.....	79
Etkinlik 1.	79
Etkinlik 2.	80
Etkinlik 3.	81
Kaynaklar.....	82

BÖLÜM 4

GELİŞİM DÖNEMLERİNE GÖRE İLETİŞİM	85
Doğum Öncesi Dönemde İletişim (Anne Karnında Başlayan İletişim).....	87
Okul Öncesi Dönemde İletişim.....	88
0-1 Yaş Bebeklik Döneminde İletişim	88
1-3 Yaş Döneminde İletişim	93

4-6 Yaş Döneminde İletişim	94
Okul Çağı Döneminde İletişim	97
Ergenlik Döneminde İletişim	98
Özet	101
Kaynaklar	102

BÖLÜM 5

AİLE İÇİ İLİŞKİLER VE İLETİŞİM	103
Aile İçi İlişkiler.....	105
Aile İçi İlişkileri ve İletişimi Etkileyen Unsurlar	106
Anne-Baba Tutumları ve İletişim.....	110
Anne -Çocuk İlişkileri ve İletişim.....	114
Baba- Çocuk İlişkileri ve İletişim	116
Eşler Arası İlişkiler ve İletişim.....	118
Özet	119
Kaynaklar.....	121

BÖLÜM 6

İLETİŞİMDE ÇATIŞMA VE ÇATIŞMA YÖNETİMİ STRATEJİLERİ	123
İletişimde Çatışma ve Çatışma Yönetimi Stratejileri.....	125
Çatışmanın Kaynakları	129
Kurumsal Etkenler	129
Kişisel Etkenler.....	131
Çatışma Yönetimi Stratejileri	134
Problem Çözücü Müzakere-Yüzleşme (Bilge Baykuş Stratejisi)	134
Yumuşama (Sevimli Ayıcık Stratejisi)	136
Zorlama (Köpek Balığı Stratejisi).....	136
Uzlaşma (Tilki Stratejisi)	137
Geri Çekilme (Kaplumbağa Stratejisi).....	137
Öğrenciler Arası Çatışmaların Çözümünde	
Akran Arabuluculuğun Kullanılması	139
Çatışma Çözümünde Destekleyici Bir Yaklaşım: İYDP Sistemi	142
Özet	147

Neler Yapmalı? Neler Yapmamalı?	148
Etkinlik.....	149
Kaynaklar.....	151

BÖLÜM 7

OKUL VE RESMİ ORTAMLARDA İLETİŞİM	155
Kamusal Alanda ve Sosyal Ortamlarda İletişim	160
Kamusal Alanda Üstlerle İletişim ve Etkileşim	161
Kamusal Alanda Astlarla İletişim ve Etkileşim.....	162
Öğretmenler Arası Etkileşim ve İletişim	163
Öğretmen- Öğrenci Etkileşim ve İletişimi	165
Velilerle Etkileşim ve İletişim.....	166
Özet	169
Kaynaklar.....	170